

UNIVERSITATEA BABES-BOLYAI
DIN CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE STUDII EUROPENE

TEZA DE DOCTORAT
(rezumat)

***EDUCATION AND POLITICS IN JOHN DEWEY'S
WORKS***
*(EDUCATIE SI POLITICA IN OPERA LUI JOHN
DEWEY)*

Coordonator stiintific
Prof. Univ. Dr. Andrei MARGA

Doctorand
Teodora-Maria SAS

2011

EDUCAȚIE ȘI POLITICĂ ÎN OPERA LUI JOHN DEWEY (1859-1952)

CUPRINS

Argument / p. 12

**Cap. I. FILOSOFIA INSTRUMENTALISMULUI LUI JOHN
DEWEY** / p. 17

Introducere / p. 17

1. Pragmatistii americani / p. 24

1.1. **Charles Sanders Peirce** (1839-1914) / p. 24

1.2. **William James** (1842-1910) / p. 25

1.3. **John Dewey** (1859-1952) / p. 26

- Instrumentalism / p. 26
- Individualitate și relații sociale / p. 27
- Experiență religioasă / p. 28
- Progres moral și estetic / p. 29

2. Conceptele filosofice deweyene / p. 31

- Univers, individ și experiență / p. 32
- Asociere de indivizi și creștere / p. 35
- Inteligență și întrebare comună / p. 36
- Mijloace și scopuri / p. 44
- Reconstrucția filosofiei și misiunea ei / p. 44
- Viață politică și stat / p. 50

- Educație pentru democrație și încredere în democrație (optimism) / p. 55

3. Conexiunea dintre educație și politică în opera lui John Dewey / p. 57

- Asemănarea dintre John Dewey (1859-1952), filosoful Americii, și Mihai Eminescu, poetul României (1850-1889) / p. 61

Cap II. FILOSOFIA EDUCAȚIEI LUI JOHN DEWEY / p. 63

1. Pragmatismul ca filosofie a educației / p. 63

2. John Dewey și educația americană (1894-1920) / p. 64

3. John Dewey reconsiderat cu privire la scopurile educației / p. 67

- Critica lui Hofstadter / p. 68
- Scopurile generale ale educației: scopuri individuale și sociale / p. 69

4. Realizarea sinelui în context social– individul social / p. 71

- Deprindere și impuls. Natura socială a deprinderii / p. 71
- Comunicare și comunitate. Crearea comunității / p. 74
- Curriculum / p. 75

5. "Crezul meu pedagogic" / p. 76

6. *Democrație și educație* / p. 81

6.1. Interpretarea cărții *Democrație și educație* / p. 89

- Moment istoric / p. 89
- Structură și scop / p. 91
- Alcătuirea cărții / p. 93

6.2. *Studentul în Democrație și Educație* / p. 94

- Studentul ca agent al învățării / p. 94
- Cursant sau persoană care învață? / p. 95

- Eclipsarea studentului / p. 97

7. John Dewey ca profesor / p. 97

7.1. Rolurile și responsabilitățile profesorului / p. 99

7.2. Profesorul și comunitatea / p. 100

7.3. Continuul experimental / p. 102

7.4. Zece analogii de predare (concepte) / p. 103

- Dascălul ca student / p. 103
- Dascălul ca lider intelectual / p. 104
- Dascălul ca partener și ghid / p. 105
- Dascălul ca părinte înțelept / p. 106
- Dascălul ca funcționar social / p. 106
- Dascălul ca profet / p. 108
- Dascălul ca medic / p. 109
- Dascălul ca inginer / p. 110
- Dascălul ca pionier / p. 110
- Dascălul ca artist / p. 111

7.5. Gândirea critică și educația / p. 112

- Spiritul critic / p. 113
- Relevanța gândirii critice pentru educație: / p. 114
  - a) Gândirea critică și etica educației / p. 114
  - b) Gândirea critică și epistemologia educației / p. 114
- Gândirea critică, conținutul și maniera educațională / p. 115
- Justificarea gândirii critice ca ideal educațional: / p. 116

- a) Respectul pentru studenți ca persoane / p. 117
- b) Auto-suficiența și pregătirea pentru maturitate / p. 117
- c) Gândirea critică și viața democratică / p. 118

7.6. John Dewey, educatorul națiunilor / p. 118

7.7. Denigrarea lui John Dewey în Rusia / p. 123

7.8. John Dewey și educația progresivistă astăzi / p. 125

8. "Școala Laborator" din Chicago a lui John Dewey: un ideal pentru universitățile secolului XXI / p. 127

8.1. Natura socială a învățării / p. 127

- Cum se fixează în copii spiritul de muncă în folosul comunității / p. 128
- Îmbogățirea vieții copiilor prin contacte interculturale / p. 129
- Practică adecvată dezvoltării / p. 129
- Urmându-l pe Dewey / p. 130

8.2. Școala Laborator: un ideal uitat / p. 131

- Istoria Școlii Laborator / p. 131
- Influența noilor teorii psihologice / p. 132
- Terenul fertil din Chicago / p. 133
- Harper și Dewey / p. 133
- Recuperarea unei inovații recuperabile: Școlile Laborator / p. 135

8.3. Școala ca și comunitate socială / p. 137

- Investirea capitalului neinvestit din interesele și activitățile copiilor / p. 138
- Ce a preluat Dewey de la Friedrich Froebel (1782-1852)/
p. 139
- Formarea caracterelor / p. 140
- Curriculum-ul de dezvoltare deweyan – o idee pentru secolul 21. Un curriculum bidimensional / p. 142
- Planul școlar deweyan / p. 144
- Valorile școlii / p. 145
- Realizarea integrării curriculare în Școala Dewey: idei pentru prezent / p. 146
- Alegerea profesorilor / p. 146

8.4. Rapoartele profesorilor / p. 147

- Insuficiența autonomiei: dilema lui Dewey este actuală / p. 147
- Libertate intelectuală / p. 148
- Uzul materialelor de primă sursă / p. 149
- Responsabilitate intelectuală / p. 150
- Instrucțiuni pentru rapoarte / p. 151
- Rapoartele profesorilor astăzi / p. 151
- Cum au obținut profesorii sinteză (corelare curriculară) / p. 152
- Contraste cu abordări actuale / p. 153
- Gândirea ca "problem-solving" (rezolvare a problemelor): o lecție de la Școala Laborator/
p. 153
- Istoria fascinantă a *Cum gândim* / p. 154
- Activități ca "proiecte" / p. 155
- Probleme cu proiectele actuale / p. 155

8.5. Concepția lui Dewey despre planificare / p. 157

- Privind la Dewey și Young pentru idei / p. 158

- Cooperarea ca și calitate intelectuală: contribuția Ellei Flagg Young / p. 158
- Restructurarea eforturilor în cadrul Școlii Dewey / p. 159

8.6. Școala lui Dewey ca o comunitate de învățare / p. 160

- Dewey învață de la Young - Young învață de la Dewey / p. 161
- Asociația părinților / p. 161

8.7. Etape de dezvoltare disciplinară / p. 163

- Jean Piaget (1896-1980) despre instrucție: o asemănare remarcabilă cu Dewey / p. 164
- Etapele de dezvoltare deweyene / p. 165
- Prima formulare / p. 166
- A doua formulare / p. 167
- Etapa I: etapa interesului personal și social / p. 168
- Etapa II: etapa "mijloace-scopuri" / p. 168
- Etapa III: etapa generativă / p. 169

8.8. Activități practice în Școala elementară Dewey / p. 170

- Tehnologie și curriculum / p. 170
- Ce au învățat profesorii de la Școala Dewey / p. 171
- Centralitatea curriculum-ului. Determinarea profesorilor spre a gândi vertical (analitic)/ p. 172
- Începerea reformei de la curriculum: încrederea pragmatică a lui Dewey în dascăl / p. 173
- Formarea caracterului: școala și "aliații" săi. Modele comportamentale/

- Influențe contra instrucție / p. 175
- Influențele anturajului / p. 176
- Televiziune și caracter / p. 177
- Schimbări necesare / p. 178

8.9. Trăsăturile unei Școli Dewey / p. 180

9. Moștenirea de durată a lui John Dewey / p. 182

9.1. Învățare civică în *Democrație și Educație* / p. 182

- Învățarea muncii în folosul comunității. Voluntariat și muncă în folosul comunității / p. 183
- Învățare bazată pe probleme / p. 185
- Învățare prin cooperare: împlinirea viziunii lui Dewey / p. 186

9.2. Implicarea civică a tinerilor (YCE) / p. 187

- Semnificația inițiativelor de implicare civică a tinerilor / p. 187
  - a) Realizare publică (PA) / p. 187
  - b) Tineret-în-Guvern din Minnesota (YIG/YAG/YMCA): grupul model (MA) / p. 189
  - c) Centrul de Știință pentru Tineret (YSC) / p. 190
- Asemănări și diferențe între cele trei inițiative / p. 191
- Învățare prin implicare civică a tinerilor / p. 192
- Implicare civică și educație experimentală/ p. 193
- Implicare civică sau educație civică? / p. 194
- Cetățenie și educație / p. 195
- "Cetățeanul" în implicarea civică / p. 196
- Evaluările cetățeniei / p. 196
- Implicare civică prin cetățenie / p. 197

- Domeniul public ca domeniu al cetățeniei / p. 198
- Activitățile cetățeniei: interacțiuni cu lumea / p. 198
- A face, a deveni și a fi cetățean / p. 199
- Vocație / p. 200
- Datorie civică / p. 201
- A deveni implicat. A rămâne implicat / p. 201
- Vocație prin implicare civică / p. 202
- Implicare civică prin tineret. Tineret prin implicare civică / p. 203
- Înțelegere cuprinzătoare a cetățeniei și a politicii / p. 206
- A face muncă civică / p. 206
- Educație ca "descoperire a responsabilității" / p. 208
- Educație ca "parteneriat al existenței" / p. 208
- Educație ca grijă / p. 209

Cap. III. FILOSOFIA POLITICĂ A LUI JOHN DEWEY / p. 210

1. Antecedentele teoriei politice a lui John Dewey / p. 210

- 1.1. Immanuel Kant (1724-1804) / p. 210
- 1.2. Thomas Hill Green (1836-1882) / p. 214
- 1.3. Henry Maine (1822-1888), John Austin (1790-1859), Thomas Hobbes (1588-1679) / p. 217
- 1.4. Thomas Jefferson (1743 – 1826) / p. 222
- 1.5. John Stuart Mill (1806-1873) / p. 227
- 1.6. Charles Sanders Peirce (1839-1914) / p. 240

2. Liberalismul pragmatic al lui John Dewey / p. 243

3. Socialismul de breaslă al lui John Dewey / p. 246

4. Statul pluralist și teza comunitariană ale lui John Dewey / p. 252

5. Cele mai semnificative scrieri politice ale lui John Dewey / p. 260

- Metodă filosofică / p. 260
  - 1) "Nevoia de redresare a filosofiei" (1917) / p. 261
  - 2) "Problema adevărului" (1911) / p. 266
  - 3) "Vina noastră în fascism" (1940) - de Waldo Frank / p. 268
  - 4) "Anti-naturalism în extrem" (1943) / p. 271

- Pragmatism și democrație / p. 274
  - 1) "Filosofie și civilizație" (1927) / p. 274
  - 2) "Filosofie și democrație" (1919) / p. 276
  - 3) "Știință și cultură liberă" (1939) / p. 280

- Artă, știință, religie și progres moral / p. 283
  - 1) "Etica democrației" (1888) / p. 283
  - 2) "Creștinism și democrație" (1893) / p. 286
  - 3) "Inteligență și moralitate" (1910) / p. 290
  - 4) "Individualitate, egalitate și superioritate" (1922) / p. 293
  - 5) "Individualitate în zilele noastre" (1929) / p. 295
  - 6) "Artă și civilizație" (1934) / p. 297

- Educație pentru transformare socială / p. 298
  - 1) "Principiile etice care stau la baza educației" (1897) / p. 299
  - 2) "Concepția democratică în educație" (1916) / p. 303
  - 3) "Nevoia de educație industrială într-o democrație industrială"
(1916) / p. 307
  - 4) "Poate educația participa la reconstrucția societății?" (1934) / p. 309
  - 5) "Câta libertate în noile școli?" (1930) / p. 311

- Pragmatism și Noua Orientare (New Deal) / p. 313
  - 1) "Filosofiile libertății" (1928) / p. 313
  - 2) "Liberalism înfloritor" (1935) / p. 315
  - 3) "Patosul liberalismului" (1935) – de Reinhold Niebuhr / p. 318

- 4) "Libertate și control social" (1935) / p. 320
  - 5) "Nevoia de partid nou" (1931) / p. 321
  - 6) "Baza economică a noii societății" (1939) / p. 326
- De la absolutism la experimentalism: publicul democratic și problema războiului / p. 327
    - 1) "Statul democratic" (1927) / p. 328
    - 2) "Problema metodei" (1927) / p. 331
    - 3) "Conștiință și constrângere" (1917) / p. 334
    - 4) "Viitorul pacifismului" (1917) / p. 335
    - 5) "Conștiință și inteligență în război" (1917) – de Randolph Bourne
/ p. 336
    - 6) "Moralitate și conduita statelor" (1918) / p. 338
    - 7) "Scopurile democratice au nevoie de metode democratice pentru realizarea lor" (1939) / p. 338
    - 8) "Valorile fundamentale și credințele democrației" (1941) / p. 340
  - Reafirmarea individualismului democratic: respingerea comunismului / p. 341
    - 1) "Cultură și natură umană" (1939) / p. 341
    - 2) "Democrație și natură umană" (1939) / p. 344
    - 3) "Mijloace și scopuri: interdependența lor, și eseul lui Leon Trotsky despre 'Moralitatea lor și a noastră' " (1938) / p. 348
    - 4) "Eu cred" (1939) / p. 350
    - 5) "Democrație creativă – misiunea noastră" (1939) / p. 353
    - 6) "De ce nu sunt comunist" (1934) / p. 356
    - 7) "John Dewey răspunde" (1950) / p. 359

Concluzii / p. 361

BIBLIOGRAFIE / p. 367

Anexă / p. 391

CUVINTE-CHEIE

Școala americană de pragmatism, Charles Sanders Peirce, William James, John Dewey, instrumentalism, liberalism democratic, gândire progresivistă, educație democratică, metodă științifică, inteligență, reconstrucția filosofiei, stat democratic, gândire critică și educație, Școala Laborator din Chicago a lui Dewey, pedagogie experimentală, Jean Piaget, învățare civică, voluntariat și muncă în folosul comunității, Implicare Civică a Tinerilor (YCE), Realizare Publică (PA), Tineret-în-Guvern (YIG), Centrul de Știință pentru Tineret (YSC), educație civică, liberalism pragmatic, socialism de breaslă, stat pluralist și teză comunitariană, anti-fascism, moralitate, educație industrială, reconstrucție socială, pacifism, război, valori democratice, democrație creatoare, respingerea comunismului, educație superioară și democrație, reforma educației, etc.

SINTEZE ALE PĂRȚILOR PRINCIPALE

Prezenta lucrare doctorală, intitulată *EDUCATION AND POLITICS IN JOHN DEWEY'S WORKS (EDUCAȚIE ȘI POLITICĂ ÎN OPERA LUI JOHN DEWEY)* și realizată sub coordonarea Domnului Profesor Univ. Dr. Andrei MARGA, Rectorul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, intenționează să analizeze relevanța filosofiei instrumentale, educaționale și politice a faimosului filosof, psiholog, pedagog și jurnalist politic american, John Dewey (o personalitate științifică foarte complexă) în actualul context național și internațional, cultural, educațional și politic. Deși numele lui John Dewey este legat de secolul trecut, mulți critici considerându-l nerelevant pentru peisajul contemporan, John Dewey continuă să fascineze cercetarea națională și internațională, lucrările sale relevând o multitudine de noi sensuri.

Education and Politics in John Dewey's Works este printre primele abordări românești de acest gen. Am optat pentru John Dewey datorită caracterului complex al operei sale, dar și datorită faptului că scrierile sale politice sunt mai puțin cunoscute (dacă nu deloc) în România. Titlul ni s-a părut potrivit deoarece educația și politica sunt domenii complementare și sinergetice în viziunea lui John Dewey.

Principalele dificultăți care au intervenit în realizarea acestei teze de doctorat

au constat în necesitatea realizării unui stagiu de cercetare în Statele Unite ale Americii, respectiv la Centrul Dewey (the Center for Dewey Studies) din cadrul Southern Illinois University Carbondale, centru dedicat în exclusivitate vieții și operei celebrului savant american.

Gradul de cercetare a chestiunii a fost identificat printr-o analiză profundă a lucrărilor, articolelor și dicționarelor publicate în SUA, România și alte țări, accentul fiind pus pe analiza celor publicate în SUA. Din acest motiv, lucrarea doctorală de față a fost concepută și redactată în limba engleză. Cercetarea interdisciplinară s-a bazat pe teorii, concepte, principii, abordări, și idei din sfera pragmatismului/instrumentalismului, psihologiei, educației, pedagogiei, educației civice și a filosofiei politice/științelor politice. Următoarele metode științifice au fost utilizate pentru realizarea acestei cercetări: documentarea științifică, analiza și sinteza, metoda sincronică și diacronică, metoda cronologică, metoda comparației, precum și analiza de caz. Sursele epistemologice și teoretice ale acestei cercetări au inclus: lucrările fundamentale ale lui John Dewey cu privire la filosofia instrumentalismului, filosofia educației și filosofia politică; exegezele lucrărilor lui John Dewey, existente în literatura română și americană de specialitate; precum și studii de referință din cadrul literaturii de specialitate din domeniile filosofiei, educației, psihologiei, pedagogiei și științelor politice.

În România, preocuparea față de opera lui John Dewey s-a manifestat în principal în domeniile filosofiei și ale educației: *Reconstructia Pragmatică A Filosofiei* (Andrei Marga, Iași, 1998); *Filosofia americană vol. I: Filosofia americană clasică* (Andrei Marga, București, 2006); *Fundamentele pedagogice ale dezvoltării teoriei și metodologiei curriculumului. Contribuția lui John Dewey* (Mirela Mihăescu, Chișinău, 2010); *Doctrina pedagogice* (Ion Albușescu, București, 2007); *John Dewey ca pedagog. Viata și opera sa*. Studiu omagial cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani (Nicolae Cretulescu, București, 1940); *Antologia pedagogiei americane contemporane* (Ion Stanciu, Vasile Nicolescu, Nicolae Sacalis; București, 1971); *Scoala și doctrinele pedagogice în secolul XX* (Gh. Ion Stanciu, București, 1995); "Scoala experimentală de la Chicago – un model educativ în spiritul teoriei și metodologiei curriculumului" (M. Mihaiescu, în Revista "Învățământul primar", București, 2008); "John Dewey – Un filosof al experienței". În *Trei scrieri despre educație* (Vasile Nicolescu, București, 1977); etc.

Cele mai recente lucrări americane care includ aspectele educational-politice ale operei lui John Dewey sunt următoarele:

1. ***Educație superioară și democrație: eseuri despre învățarea muncii în folosul comunității și implicare civică (Higher Education and Democracy: Essays on Service-Learning and Civic Engagement***; John Saltmarsh, Edward Zlotkowski, Temple University Press, Philadelphia, PA; Feb. 2011; 360p.).

2. ***Devenind cetățeni, aprofundând măiestria implicării civice a tinerilor (Becoming Citizens, Deepening the Craft of Youth Civic Engagement***, Ross VeLure Roholt, Roudy W. Hildreth și Michael Baizerman; publicată simultan în SUA și Canada de către Routledge, New York, 2009; 186 p.).

3. ***Visul lui Dewey: universitățile și democrațiile într-o epocă a reformelor educationale (Dewey's Dream: Universities and Democracies in an Age of Education Reform***, John L. Puckett, Ira Harkavy, și Lee Benson; Temple University Press, Philadelphia, PA, 2007; 160 p.).

Ultimele publicații americane despre filosofia tehnică deweyană trebuie, de asemenea, menționate aici:

1. Hickman, Larry A., Neubert, Stefan, și Reich, Kersten – ***John Dewey între pragmatism și constructivism (John Dewey Between Pragmatism and Constructivism***, Fordham University Press, New York, 2009; abordări și legături între pragmatism și constructivism; constructivismul lui Dewey: de la conceptul de arc reflex la constructivism social; pragmatism, constructivism, și filosofia tehnologiei; pragmatism, constructivism, și teoria culturii; etc.)

2. Hickman, Larry A. – ***Instrumente filosofice pentru o cultură tehnologică. Punând pragmatismul la treabă (Philosophical Tools for a Technological Culture. Putting Pragmatism to Work***, Indiana University Press, Bloomington și Indianapolis. Publicată în 2001 de către Larry A. Hickman; filosofia într-o lume a înaltei tehnologii; tehnologia și viața comunitară; pragmatism productiv, teorie critică și *agape*; artă, tehnostiință și acțiune socială; educație tehnostiințifică pentru o curriculum viageră; instrucție, intermediere, și determinism tehnologic; populism și cultul expertului; următoarea revoluție tehnologică; etc.)

Primul capitol al tezei, *Filosofia Instrumentalismului lui John Dewey*, analizează în trei subcapitole, starea actuală a cercetării valorilor științifice ale lui

John Dewey; reliefează locul lui Dewey între pragmatistii americani, temele și conceptele filosofice deweyene (fără de care înțelegerea adecvată a filosofiei educaționale și politice a lui John Dewey nu ar fi posibilă), precum și conexiunea dintre educație și politică în opera lui John Dewey.

Al doilea capitol al tezei, *Filosofia educației lui John Dewey*, este foarte cuprinzător. Cele nouă subcapitole se axează pe: pragmatism ca filosofie a educației, relația dintre Dewey și educația americană, cele mai semnificative lucrări educaționale ale lui Dewey ("Crezul meu pedagogic", *Democrație și educație*), noțiunea de individ social, Dewey ca profesor, relația dintre gândire critică și educație, Dewey ca educator al națiunilor, denigrarea lui Dewey în Rusia, Dewey și educația progresivistă astăzi, Școala Laborator din Chicago a lui Dewey (natura socială a învățării, școala ca și comunitate socială, formarea caracterelor, libertate și responsabilitate intelectuală, gândirea ca rezolvare de probleme, școala lui Dewey ca și comunitate de învățare, etc.), și moștenirea de durată a acestuia: învățare civică în *Democrație și educație*, și Implicarea Civică a Tinerilor (Realizare publică (PA), Tineret-în-Guvern din Minnesota (YIG), Centrul de Știință pentru Tineri (YSC), etc.).

Al treilea capitol al tezei, *Filosofia politică a lui John Dewey*, cuprinde cinci subcapitole centrate pe influențele politice care au modelat concepțiile politice ulterioare ale lui Dewey, liberalismul pragmatic al acestuia, socialismul său de breaslă, statul pluralist și teza comunitariană în viziunea acestuia, precum și o analiză a celor mai semnificative articole politice ale sale, din care reies foarte clar opiniile pertinente ale lui Dewey cu privire la fascism și comunism.

Cele trei cuprinzătoare capitole ale acestei teze de doctorat fundamentează relevanța actuală a filosofiei instrumentale, educaționale și politice a lui John Dewey în context național și internațional, cultural, educațional și politic; aceste capitole ar putea adăuga soluții la multiplele probleme sociale, economice, educaționale și politice cu care se confruntă România de astăzi.

Teza este centrată pe lucrările educațional-politice ale lui Dewey dintr-un motiv foarte bine întemeiat: educația și politica sunt domenii corelate și complementare, din punctul său de vedere. Principalul filosof american al democrației a încercat, de-a lungul carierei sale de-o viață, **să promoveze realizarea democrației în fiecare sferă a existenței**. Filosofia sa democratică a fost concepută, pe lângă preocupările tradiționale ale politicii, să ofere o înțelegere democratică a educației, eticii, logicii, esteticii, religiei și a multor altor domenii de

interes. Cuprinzătoarea sa intenție politică a atins toate elementele operei sale. Filosofia sa programatică din punct de vedere politic se raportează la progresul social drept principalul scop al filosofiei. El a respins filosofia politică tradițională deoarece a fost convins că aceasta a avut nevoie de modernizare. Din punctul său de vedere, progresul social nu poate fi realizat decât prin “metoda inteligenței”; privarea de “metoda inteligenței” trebuie căutată în defectele practicii politice¹.

Opera lui John Dewey a fost mereu asociată cu metoda științifică. Filosofia sa matură a prins contur după ce acesta a devenit profesor la Columbia University, Dewey implicându-se și mai mult în politica americană și cauzele sociale. El a ajuns să creadă că ideile influențează viața umană, că pot modela lumea și da valoare activităților umane cotidiene, de la educație la politică. Dewey și savanții de la Columbia University – împreună cu care a fundat the New School for Social Research (Noua Școală pentru Cercetare Socială) în 1918 (New York) – au fost promotorii unui plus de autonomie universitară, astfel avansând ideea că educația superioară putea fi îmbunătățită în Statele Unite ale Americii².

“**Creșterea**” este climaxul reconstrucției filosofice a lui Dewey. Lucrarea *Publicul și problemele sale* (*The Public and Its Problems*) reliefează “creșterea” care are loc în cadrul **asociațiilor** precum familia, clanul, școala, biserica, vecinătatea, micul sat, etc., care sunt “principalii agenți de “creștere”: “*există ceva profund în însăși natura umană care o împinge înspre relații permanente*”. Dewey a exclus inițial aceste asociații imediate din sfera politicului: “*relațiile față în față au consecințe care generează o **comunitate de interese, o împărtășire a valorilor, prea directă și vitală pentru a crea ocazia unei nevoi de organizare politică***”. Dar aceste grupări au creat ulterior nevoia de organizare politică: școala și biserica își pot disputa sferile de influență, ceea ce este contrar “metodei inteligenței”/unei rezolvări pacifiste a conflictelor. Organizarea și supravegherea asociațiilor poate fi realizată doar de către **stat**, care este **o formă “secundară” de asociație**, legitimată să asiste la buna funcționare a celorlalte forme de asociere/organizare. În concepția lui Dewey, **pluralismul** oferă o protecție împotriva totalitarismului specific filosofiei politice tradiționale care a permis absorbirea asociațiilor de către Stat, a valorilor sociale de către cele politice. Prin pluralism, Statul este împiedicat de la glorificarea sa. Dewey localizează “creșterea”

¹ Leo Strauss and Joseph Cropsey, *The History of Political Philosophy*, The University of Chicago Press, Chicago and London, 1987, pp. 851-854.

² Ibidem, p. 60.

³ John Dewey, *The Public and Its Problems*, p. 39.

în cadrul asociațiilor, deoarece "statul, în loc să fie atotcuprinzător, este în anumite circumstanțe cel mai indolent și gol aranjament social"⁴. "**Creșterea**" rămâne, **pentru Dewey, standardul fundamental al acțiunii politice**⁵.

Elementele cheie deweyene din "Crezul meu pedagogic" sunt relevante pentru conexiunea dintre educație și politică. Acestea sunt următoarele:

1) Mediul înconjurător: adevărata educație provine din stimularea minții copilului de către solicitările situației sau ale mediului social.

2) Experiența: aceasta îi unește pe oameni în participare socială; astfel, învățarea și viața comunității sunt reînnoite.

3) Activitatea: în mod normal, procesul educațional ar trebui să înceapă printr-o activitate, deoarece indivizii învață în mod natural făcând ceva.

4) Participarea: prin participarea la un grup social, indivizii creează educația. În opinia pertinentă a lui John Dewey, societățile civile sunt formate din grupuri de indivizi, nu din "indivizi neprelucrați"⁶.

5) Serviciul/munca în folosul comunității: în opinia lui Dewey, "arta supremă" a educației ar trebui să modeleze capacitățile umane și să le adapteze la munca în folosul comunității. Dewey a sugerat ideea că studentii au putut ajuta Statele Unite în Primul Război Mondial prin munca la ferme, astfel inoculându-li-se ideea că servirea țării lor nu ar fi distructivă pentru viața umană.

6) Comunitatea: prin comunitate, Dewey a înțeles **școli, familii, partide politice**, precum și **marele public**. Datoria comunității educaționale este să învingă individualismul supra-competitiv și să încurajeze participarea de grup.

7) Comunicarea: participarea și cooperarea de grup au loc prin intermediul cuvintelor (instrumentul fundamental)⁷.

8) Caracterul: pentru Dewey, componentele cheie ale unui caracter bun sunt **iubirea de învățare, dorința de a servi comunitatea, judecata dreaptă și empatia umană**.

9) Educația superioară: în concepția lui Dewey, **autonomia universitară** și instituțiile de pregătire a personalului didactic asigură calificarea profesorilor în școlile publice.

10) Idealul democratic: într-o democrație autentică, deciziile se bazează pe

---

⁴ Ibidem, p. 72-73.

⁵ Leo Strauss and Joseph Cropsey, op.cit., pp. 858-862.

⁶ Amy Sterling Casil, *John Dewey, the Founder of American Liberalism*, the Rosen Publishing Group, New York, 2006, p. 51.

⁷ Ibidem, p. 52.

interes reciproc împărtășit.

11) Cultura democratică: în concepția lui Dewey, cea mai mare problemă cu care se confruntă societatea vremii sale (dar și cea actuală) este cea a societății industrializate raportată la cultura umană; în consecință, **educația este o metodă sigură de a îmbunătăți cultura și democrația**. Prin formarea profesorilor, Dewey a înțeles educație continuă și cercetare, care nu sunt posibile fără un grad semnificativ de autonomie a profesorilor. Dewey a crezut cu adevărat că educația poate ajuta studenții să realizeze că școala este o altă versiune a societății, astfel determinându-i să participe în societate ca adulți⁸.

Democrația deweyană a însemnat mult mai mult decât alegeri populare pentru guvern; democrațiile se pot comporta și în mod abominabil (de ex.: felul în care Statele Unite ale Americii au tratat minoritățile din sud). Teoria sa a democrației s-a bazat pe ideea că guvernul nu ar trebui să asigure bunăstarea unor cetățeni în dauna celorlalți; mai degrabă, legile și administrația guvernamentală ar trebui să aprecieze interesele și fericirea tuturor cetățenilor ei la același nivel. Ideile lui Dewey au fost mereu interconectate: toți cetățenii responsabili ar trebui să fie bine educați pentru că **educația este o cheie** în formarea unui guvern realmente cinstit și funcțional din punct de vedere democratic. **Un sistem educațional complet democratic este singura garanție împotriva proastei guvernări, atât actuale cât și viitoare**. Rolul școlilor este acela de a examina problemele împărtășite de către toți membrii societății, și de a se strădui să învingă nedreptățile sociale. Astfel, absolvenții ar fi capabili să ia în considerare nevoile sociale precum indivizii de rând.

Observația lui John Dewey în *Democrație și Educație* - "A afla ceea ce o persoană este înzestrată să facă și a asigura o oportunitate în a face acest lucru este cheia fericirii" – se aplică în politică, psihologie, și educație. Deși s-a retras de la Columbia University în 1930, Dewey nu s-a retras niciodată din viața publică⁹.

Potrivit lui Dr. Gordon Ziniewicz în ale sale *Essays on the Philosophy of John Dewey (Eseuri despre filosofia lui John Dewey)*, "ambii Dewey și Plato sunt de acord că cei care guvernează ar trebui să fie 'luminați' sau educați". Dacă Plato a susținut ideea că doar elita educată ar putea să-i guverneze pe ceilalți în mod corespunzător, Dewey a fost un promotor al posibilităților universale ale educației și

---

⁸ Ibidem, p. 53.

⁹ Ibidem, p. 61.

democrației, al ideii că fiecare individ ar putea fi educat și ar putea participa în societate, deoarece **“încrederea și optimismul sunt inima și sufletul filosofiei lui John Dewey”** (Dr. Ziniewicz). Jim Garrison l-a descris pe John Dewey, în *Encyclopedia of the Philosophy of Education (Enciclopedia filosofiei educației)*, drept **“omul care i-a adus pe profesori printre studenți”**. Dewey a crezut în libertate, egalitate, democrație, independență, oportunități egale și drepturi civile, și mai important, a fost capabil să-și pună ideile în practică. Viața și opera lui John Dewey au influențat în mod direct sistemul educațional american al zilelor noastre, precum și metodele de formare didactică (teacher training) și metodele educaționale, astfel Dewey rămânând **filosoful Americii și cel mai mare profesor american**¹⁰.

Există o asemănare notabilă între **John Dewey, filosoful Americii**, și **Mihai Eminescu, poetul României**: ambii Dewey și Eminescu au fost idealști preocupați de îmbunătățirea sistemelor educaționale ale timpurilor în care au trăit, și de asemenea au activat ca jurnaliști politici. Dacă Dewey, liberal radical, și-a publicat concepțiile sale politice în Noua Republică (New Republic, lansată în 1914) unde a intrat în contact cu alți gânditori liberali progresiviști, Eminescu a scris pentru cotidianul *Timpul* între 1877 și 1883, care a fost organul oficial al Partidului Conservator. De fapt, Eminescu nu a fost împotriva liberalismului și a liberalilor, la modul general vorbind; el s-a opus acelor care prin furt, înșelăciune și fraudă perturbau viața socială românească. **Spiritul public românesc** a fost denaturat nu doar de către **furtul public**, ci și de faptul că **promovarea în funcții publice nu avea nimic în comun cu competența personală și caracterul**. O altă preocupare importantă pentru Eminescu – ceea ce îl aduce mai aproape de corespondentul său american – a fost **școala românească**. Ca revizor școlar, Eminescu cunoștea în amănunt sistemul educațional românesc. Opinia sa pertinentă a fost că, **în primul rând, școala are obligația morală de a forma caractere**, educația superioară fiind responsabilă pentru transferul cunoștințelor de specialitate¹¹:

“Ar fi de prisos a discuta teza că omul e în esența lui o ființă eminentemente ideală. Ceea ce face un om de bună voie, sub impulsul naturii sale morale, nu seamănă nicicând cu ceea ce face silit, numai pentru plată sau numai pentru câștig. Se vede dar câtă importantă are educația care tocmai îl deprinde a face de bună

---

¹⁰ Ibidem, pp. 89-93.

¹¹http://ro.wikipedia.org/wiki/Mihai_Eminescu,_jurnalist_politic#Polemica_cu_liberalii. Retrieved 2011-09-09.

voie, fără speranță de plată sau teamă de pedeapsă, ceea ce e bun, drept, adevărat. Învățătura numai ca atare nu are a face cu **cresterea**. Învățând pe de rost numirile tuturor oraselor de pe pământ și toate formulele chimice, toate numele speciilor de plante și de animale, această masă de cunoștințe, oricât de nouă ar fi pentru o inteligentă, n-o fac nici mai iubitoare de adevăr, nici îndemânică de a judeca și de a distinge drept de strâmb. Învățătura consistă în multimea celor știute, cultura în multilateralitatea cunoștințelor, creșterea nu consistă nici într-una, nici într-alta. Ea consistă în **influența continuă pe care o au lucrurile învățate asupra caracterului și în disciplinarea inteligenței**. Când aceste două lipsesc, oricât de multe și-ar fi apropiat capul în mod mecanic, **omul simte în sine un gol moral**, care din toate e cel mai insuportabil și care conduce mintea nedisciplinată la cele mai triste abateri.”¹².

Opera educational-politică a lui John Dewey poate cu ușurință să pună în lumină, prin comparație, deficiențele actualului sistem educațional românesc, înăbușit de o viață politică viciată. Starea educației românești a fost afectată și înrăutățită de către actuala criză economică, care este, în primul rând, o criză a caracterelor, a valorilor umane și morale, o criză a identității naționale care indică un deficit de modele românești autentice și pozitive.

Profesorul de psihiatrie Martin Robert Coles de la Universitatea din Harvard a argumentat în mod elocvent faptul că **moralitatea este întărită de către învățarea muncii în folosul comunității**. Profesorul Coles a demonstrat faptul că învățarea muncii în folosul comunității îi ajută pe studenți să se raporteze la ei înșiși în relație cu ceilalți, la semenii lor și la obligațiile față de semenii lor. Munca în folosul comunității uneste gândirea de sentiment, creând un context în care studenții pot explora ceea ce simt în relație cu ceea ce gândesc. În ***Viata politică a copiilor (The Political Lives of Children)***, profesorul Coles susține ideea că vietile politice ale copiilor fuzionează cu vietile lor morale. Copiii învață politica împreună cu moralitatea de la părinți, școală și colegi. Profesorul Coles a descoperit că acest lucru este valabil nu doar în Statele Unite, ci și oriunde altundeva pe glob. **“Politica unei națiuni devine psihologia obișnuită a unui copil”**, explică Coles. Gândurile și acțiunile politice ale copiilor sunt influențate de către preocupările mediilor lor, dar în cele mai multe cazuri, aceștia se confruntă cu propriile dileme politice și morale. Coles a descoperit că odraslele de patru sau cinci ani au **“gândire**

---

¹² Ibidem.

politică intuitivă (“*intuitive political thinking*”). Aceasta este și vârsta la care copiii se confruntă cu chestiuni etice profunde. În mod sigur, copiii nu citesc Platon sau Aristotel, dar *“îmaginările lor sunt încărcate de o continuă participare la politica familiei, și înclinatia lor naturală de a depăși universul familial nu este diferită de cea a lui Platon, Aristotel, Hobbes, Locke, Freud, etc. ....”*, în viziunea lui Coles. Acesta susține că **familia** este similară unui **stat în miniatură**, caracterizată de multe preocupări moral-politice similare unei națiuni complete. Cole sugerează că **nationalismul rezultă din transferul autorității parentale către stat**. Nationalismul este un agent important de identificare a copiilor cu comunitățile din care fac parte, și cu ei însși ca tineri cetățeni. **Copiii folosesc tradițiile, legendele, și experiențele istorice ale țărilor lor pentru a-și făuri identități distincte**. Profesorul Coles afirmă: *“Nicăieri pe cele cinci continente pe care le-am vizitat prin acest studiu nu a esuat nationalismul în a deveni un element important al conștiinței în formare a tinerilor cetățeni ... nationalismul își face loc în aproape fiecare unghi al vieții mentale”*¹³.

Dewey ne oferă multiple exemple cu privire la îmbunătățirea sistemului educațional american (și nu numai), și la pregătirea progresului social. Dewey își lasă “moștenirea” sa de durată comunităților academice și pre-universitare: educatorii de pretutindeni trebuie să se implice activ în complexul parteneriat școală-comunitate-universitate, și să-și asume responsabilitatea moral-civică de a perpetua valorile umane și morale, de a forma caracterele, de a pregăti progresul social, economic, politic și instituțional, unindu-și eforturile în încercarea de a asigura un viitor mai bun și mai optimist generațiilor viitoare.

Într-o recentă emisiune pe TVR Info, intitulată “Elevii de azi, cetățenii de mâine”¹⁴, la care au participat experți din domeniile educației, psihologiei și ale politicii, următoarele probleme educaționale au fost examinate:

1. În România există comunități studentești, dar acestea nu sunt active;
2. Gândirea critică nu este suficient promovată în cadrul școlilor românești, și din nefericire, nu este învățată nici acasă; **educația din școală trebuie să meargă “mână în mână” cu educația de acasă**, pentru că școala nu poate suplimenta

---

¹³ <http://www.scottlondon.com/articles/coles.html>. Retrieved 2011-07-22.

¹⁴ Iulie 2011.

educația primită acasă (“cei șapte ani de acasă”).

3. Cursurile de educație civică solicită doar studiul manualelor de educație civică, vizita la muzee sau frecvența la teatru. Școlile românești nu evidențiază importanța formării virtuților civice. Școlile americane și europene își implică tinerii în proiecte civice, deoarece acestea fac parte din agenda curriculară.

4. Studenții români nu sunt foarte familiarizați cu cultura voluntariatului. Acest aspect a fost observat de către diferiți studenți americani (și nu numai) aflați în schimb, care sunt implicați de la vârste fragede în proiecte de voluntariat.

5. Școlile românești nu evidențiază importanța dezbaterei, întrebării și a analizei diferitelor probleme sociale, economice, culturale, religioase, educaționale și politice; importanța găsirii soluțiilor la problemele socio-economice, culturale, religioase, educaționale și politice. Copiii nu sunt încurajați suficient să dezbate în școli; fără această practică democratică, libertatea de exprimare devine stingherită. Profesorii români oferă informații fără dezbateri, ceea ce în mod evident nu stimulează spiritul critic al copiilor/studenților.

6. Un aspect îngrijorător al sistemului educațional românesc este faptul că tineretul roman a devenit nostalgic cu privire la comunism. Semnificația comunismului este discutată la un nivel foarte inocent în școli, fără varietăți; această practică a devenit contraproductivă.

7. Școlile românești nu evidențiază necesitatea formării caracterelor morale. Competiția este promovată mult mai mult decât cooperarea.

Prezenta teză de doctorat este o încercare de a pune în lumină relevanța filosofiei educațional-politice deweyene în actualul context american, european, internațional, implicit și românesc. Trei puncte majore conchid această cercetare doctorală:

1. Filosofia educațional-politică a lui Dewey este relevantă pentru cultura voluntariatului atât în America cât și în multe alte țări, mai mult sau mai puțin democratice, sau cu o democrație în tranziție, precum România. Înțelegerea vieții și a operei lui John Dewey despre democrație și educație rămâne relevantă astăzi, deoarece societatea globală devine o societate orientată spre civism. În România nu există la ora actuală comunități active de studenți, precum cele din America (Realizare publică (PA), Tineret-în-Guvern din Minnesota (YIG), Centrul de Știință

pentru Tineret (YSC), etc.). Pentru revigorarea sistemului educațional românesc, accentul ar trebui pus și din acest punct de vedere.

II. Ideea de **Școală Laborator** – inovația lui John Dewey - nu a mai fost reluată la nivelul la care a fost inițiată de către acesta. Școala Laborator este esențială în formarea gândirii critice în procesul educațional, și ar trebui văzută ca o necesitate publică pentru inovatie. Dewey și-a conceput școala ca pe un laborator pentru testarea și verificarea noilor teorii și principii educaționale. **Scolile experimentale asociate cu instrucția teoretică în universități au fost întotdeauna necesare**. Școala lui Dewey este un model de îndrumare a viitorilor educatori. Cum școala românească a avut anumite dificultăți în formarea gândirii critice, ideea de școală laborator ar trebui implementată de asemenea la nivel preuniversitar și academic. Noțiunea de **pedagogie experimentală** este foarte puțin utilizată (dacă nu deloc) în universitățile din România.

Ideile generate de către Școala Laborator sunt practici educaționale aprobate, rezultând în învățare eficientă. Din păcate, practicile lui Dewey nu pot fi întâlnite în școli la ora actuală, cel puțin nu în modul conceput de Dewey. Educatorii vorbesc mult despre rezolvarea problemelor (problem-solving), dar mulți se referă la abilitățile de gândire (thinking skills) care tin de un nivel mai înalt, separând anumite abilități și stăpânindu-le în afara contextului lor real. Totuși, copiii pot practica lucrul real, întregul act al rezolvării problemelor în școală. Doar profesorii și ceilalți specialiști ai școlii pot cunoaște acest lucru, și sunt ei cei care pot face diferența cu privire la învățăturile Școlii Dewey. Condițiile lui John Dewey pentru o școală sunt următoarele¹⁵:

1. Școala este organizată ca o comunitate socială; copiii învață în cadrul activ al unei comunități în miniatură;
2. Există o curriculumă de dezvoltare, care începe în grădiniță cu interesele și abilitățile naturale ale copiilor;
3. Curricula are două dimensiuni: latura copilului (activități) și latura educatorului (fapte și generalizări ale principalelor domenii de cunoaștere);
4. Educatorii/profesorii sunt specialiști în domeniile lor de predare;
5. Relevanța socială a materiei de predare este evidențiată în procesul de instrucție;
6. Copiii au parte de experiențe interactive/practice în artele manuale.

---

¹⁵ Laurel N. Tanner, *Dewey's Laboratory School, Lessons for Today*, Columbia University, 1997, pp. 176-177.

7. Copiii sunt implicați în rezolvarea problemelor reale, trecute și prezente. Materiile din curiculă sunt integrate în felul în care acestea funcționează și sunt sintetizate în viața reală.

8. Există o puternică temă verticală de organizare;

9. Gândirea curriculară este verticală (analitică); educatorii au o concepție longitudinală despre curiculă;

10. Educatorii muncesc în echipă pentru a planifica activitățile asociate tematic.

11. Educatorii se consultă/discută în mod frecvent (la nivel informal și formal);

12. Școala este impregnată de atitudinea „testează-și-vezi” (experimentală);

13. Curricula este dezvoltată continuu și planurile sunt modificate pe măsură ce noi dificultăți și potențiale sunt descoperite;

14. Există o relație strânsă cu o universitate;

15. Clasele sunt suficient de mici pentru a-i oferi atenție individuală fiecărui copil;

16. Atenția copilului este auto-impulsionată;

17. În ceea ce privește disciplina, comportamentul corespunzător este determinat de către natura muncii ce urmează să fie prestată;

18. În cazul problemelor de disciplină individuală, copilul este redirectionat spre o activitate diferită având același obiectiv;

19. Grupele de copii mai mici își încep ziua repetând ceea ce a fost efectuat în ziua anterioară și planificând munca pe ziua respectivă în mod cooperant; copiii mai mari își încep de îndată proiectele independente;

20. Copiii sunt liberi să se miste în sala de clasă și să ceară ajutorul celorlalți;

21. Educatorul este privit de către copii drept un partener de muncă pentru activitățile în derulare, mai degrabă decât un conducător atotputernic;

22. Copiii își dezvoltă deprinderi de cooperare și muncă în folosul comunității;

23. Educatorii sprijină aspirațiile copiilor;

24. Școala recurge la instituțiile cultural-educative din cadrul comunității pentru a-și îmbogăți curricula și viețile copiilor. Ideea lui Dewey că nu există educație inferioară sau superioară, ci **doar educație**, este deschisă;

25. **Copiii sunt fericiți**¹⁶.

---

¹⁶ Laurel N. Tanner, op.cit., p. 177.

Ideea scolii ca o comunitate/societate cooperantă în miniatură în care copiii pot rezolva problemele ce apar în fiecare etapă de dezvoltare, sub supravegherea înțeleaptă a educatorilor lor, este extraordinară deoarece încorporează tot ceea ce si-ar putea dori și aștepta o societate democratică pentru copiii ei. **Societățile democratice au nevoie de scoli laborator pentru a demonstra posibilitățile lor nelimitate.** Lecțiile învățate de la Școala Laborator a lui Dewey ar trebui aplicate spre beneficiul copiilor și încântarea educatorilor/profesorilor¹⁷.

III. Această teză de doctorat este prima care a încercat o asemănare între John Dewey, filosoful Americii, și Mihai Eminescu, poetul României: cei doi mari oameni de cultură (americană și română) au susținut ideea că **principalul rol al școlii, fie că este americană sau română, este acela de a forma caracterele și virtuțile moral-civice, înainte de a forma competențele de orice natură!**

Dewey a identificat patru factori în perfecționarea educației/formării caracterelor¹⁸:

1) Schimbarea economică: *"Este dificil să formezi un tip cooperant de caracter într-un sistem economic care pune accentul pe competiție"*¹⁹, s-a adresat Dewey rotarienilor;

2) Educația părinților: *"un element major în determinarea unei mai bune educații morale a copiilor și a tinerilor"*. Dewey a atenționat părinții care nu au avut niciun fel de contact cu cunoașterea naturii umane și a felului în care aceasta se dezvoltă, părinții *"total inconstienți cu privire la influențele care afectează într-un mod foarte puternic fibra morală a copiilor lor"*²⁰. Dewey a blamat societatea civilă americană pentru faptul că nu i-a ajutat pe părinți să facă față în mod inteligent acestor probleme.

3) Asigurarea agreementului pentru tineri: tinerii sunt în mod natural impulsionați *"spre activitate și spre un anumit tip de asociere colectivă"*, care nu sunt asigurate nici în cazul unor schimbări în viața rurală, nici în condițiile schimbătoare ale urbanizării. Acest fapt a contribuit, de asemenea, la rezultatele slabe

---

¹⁷ Ibidem, pp. 176-178.

¹⁸ Ibidem, pp. 174-175.

¹⁹ J. Dewey, "Character Training for Youth", p. 58.

²⁰ Ibidem.

în formarea caracterelor, în opinia lui Dewey.

4) Scoala: *“Dacă am pus scoala pe locul patru și ultimul, nu este pentru că o consider ca fiind cel mai puțin important factor în formarea morală, ci pentru că succesul ei este atât de mult legat de funcționarea celorlalte trei”*²¹. Dewey a învățat de la propria sa școală că **scolile au nevoie să fie organizate ca și comunități**. Educația morală prin discuție/dezbatere este mult mai eficientă dacă se dezvoltă din situații particulare, din experiența copiilor, în loc să se concentreze pe discutarea *“virtuților și a viciilor la modul abstract”*²². Acesta a explicat: *“Cu cât școala este mai mult organizată ca o comunitate în care elevii participă, cu atât există mai multă oportunitate pentru acest gen de discuție, și cu atât mai sigur va duce la problemele grupărilor sociale mai mari din afara școlii. Mai mult decât atât, o asemenea organizare ar oferi practică pentru compromisul vieții sociale, practică pentru metodele de cooperare și ar solicita asumarea responsabilităților precise de către tineri – adaptate, firește, la vârsta și maturitatea acestora”*²³.

5) În încheiere, un aspect pe care Dewey nu l-a menționat (nefiind un creștin practicant datorită influențelor darwiniene, deși evanghelist ca formare), și pe care aș dori să-l amintesc, este **rolul bisericilor creștine** (indiferent de confesiune) **în formarea caracterelor umane și morale**. Trecând peste diferențele de dogmă dintre confesiuni, rolul major al bisericilor creștine este unul **eminamente social**, acestea trebuind să se implice mult mai mult la nivelul soluționării practice a problemelor cu care se confruntă societățile pe care aceste biserici le servesc. Acest subiect ar putea fi reconsiderat într-un studiu ulterior.

---

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ J. Dewey, “Character Training for Youth”, pp. 58-59.